КРЪГЛА МАСА С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ

ТЪРГОВИЯТА – НАУЧНО ЗНАНИЕ И БИЗНЕС РЕАЛНОСТ

Сборник с доклади

АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО „ЦЕНОВ" СВИЩОВ

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

доц. д-р Теодора Филипова
доц. д-р Петранка Мидова
доц. д-р Симеонка Петрова
доц. д-р Венцислав Перков
гл. ас. д-р Зоя Иванова
гл. ас. д-р Иван Маринов
докт. Никола Илчев

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Доц. д-р Светослав Илийчовски

Членове:
проф. д-р Анета Денева
проф. д-р Теодора Димитрова
проф. д-р Атанас Атанасов
доц. д-р Теодора Филипова
доц. д-р Петранка Мидова
доц. д-р Симеонка Петрова
доц. д-р Венцислав Перков

ISBN 978-954-23-2005-0

СЪДЪРЖАНИЕ

Катедра „Търговски бизнес“: 30 години обучение, академична мисия и проекции на бъдещето
Доц. д-р Теодора Филипова 5

Пленарни доклади

Новата „реалност“ в търговския бизнес
Проф. д-р Данчо Данчев 32

Омниканалното асортиментно планиране и потребителското поведение
Доц. д-р Симеонка Петрова 42

Някои моменти от развитието на корпоративната социална отговорност
Доц. д-р Иванка Николова 52

Тематично направление: Предприемачество и мениджмънт на ресурсите в търговията

Перспективы производства безопасных продуктов питания в условиях организационно-экономической модернизации предприятий пищевой промышленности Украины
Проф. Наталья Валинкевич, д.э.н. 60

Бранд мениджмънт на търговците на дребно
Доц. д-р Виолета Гълъбова 66

Търговски мениджмънт и аспекти на личността
Доц. д-р Явор Янкулов..... 73

Проблемы и перспективы развития коммерческой деятельности торговых предприятий в Украине
Доц. Ангелина Сотник, к.э.н. 81

Офшорните зони като алтернатива за алокация на капитала
Доц. д-р Донка Желязкова 87
Доц. д-р Михал Стоянов

Текстилната индустрия в България – състояние и перспективи
Доц. д-р Сергей Найденов 93
Докторант Калин Киряков

Дефиниране целите на сектор пчеларство от област Русе
Доц. д-р Любомир Любенов..... 99

Антикризисното управление в процеса на глобалната промяна
Доц. д-р Ирена Емилова 107

Иновации и иновационен процес в търговския бизнес
Доц. д-р Анатолий Асенов 112

Елементи и същност на организацията и организации от публичния сектор
Доц. д-р Христо Сирашки 120

HRM системите в търговските предприятия – ключът за успешно управление
Гл. ас. д-р Зоя Иванова..... 128

Глобален недостиг в търговията с графични карти – фактори и тенденции
Гл. ас. д-р Иван Маринов..... 136

Управленски аспекти на търговията в новата дигитална реалност
Гл. ас. д-р Станислава Стоянова..... 144

Въздействие от употребата на пестициди в селското стопанство
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева 152

Култура и мениджмънт на ресурсите при търговията с луксозни стоки
Гл. ас. д-р Иво Велинов 159

Предизвикателства пред виртуалното управление на търговския екип
Ас. д-р Надежда Стефанова..... 168

Основные направления развития перспективы „клиенты“ для потребностей стоимостно-ориентированного управления клиентским капиталом
Татьяна Завалий..... 176

Модели на ситуационно лидерство
Синан Пехливанов..... 181

Тематично направление: Иновации и дигитализация в търговията

Cooperation of Business and Science in the Frames of Technology Parks: Cases of Cee Countries
Prof., DSc. Ihor Lishchynskyy 186
Prof., DSc. Mariia Lyzun

Substantiation of Prospects for Trade Development in the Post-Pandemic Period
Doctor of Economic Sciences, Professor, Maryna Baldzhy 195
PhD in Economics, Victoria Odnolko

Start-up проекты в ритейле
Доц. Светлана Бирюченко, к.э.н. 202

Иновации и дигитализация в сектора на търговията
Доц. д-р Искра Пантелеева..... 206

Роля и влияние на изкуствения интелект върху търговията на дребно
Доц. д-р Надежда Димова 214

Завладени от интернет-на-нещата
Доц. д-р Михал Стоянов 220
Гл. ас. д-р Десислава Гроздева

Форми на проявление на дигитализацията на електроенергетиката – икономически аспекти
Доц. д-р Цветелина Ганкова - Иванова 229

Дигитални решения за реализация на земеделска продукция
Доц. д-р Марина Николова 237

„Системните молове“ и дигиталната революция
Доц. д-р Цветнен Цветков 247

Сравнителен анализ на електронната търговия в Европейския съюз
Доц. д-р Маргарита Шопова 251
Гл. ас. д-р Евгени Овчинников

За продоволствието и продоволствената сигурност – от научното знание до бизнес реалността
Доц. д-р Виолета Блажева 259

Изследване на потенциала за развитие на иновативни форми туризъм в България
Доц. д-р Любка Илиева 265
Сиана Спасова

Управление на складовете – процеси, предизвикателства, практики
Гл. ас. д-р Марияна Кътева 272

Марковата активност – индикатор за иновации
Гл. ас. д-р Венцислава Николова-Минкова 279

Пост-кризисното състояние и проблеми на хотелиерския бизнес в България
Гл. ас. д-р Любомира Тодорова 287

Блокчейн в агробизнеса
Гл. ас. д-р Радка Ненова 293

Дигитални решения в туристическия бизнес
Гл. ас д-р Павлин Павлов 301

Тематично направление:
Моделиране и инвестиционни проекти в търговията

Проектный подход как инструмент реализации политики управлении торгово-обменными операциями
Доц. Мария Плотникова, к.э.н. 306
Доц. Оксана Присяжнюк, к.э.н.

Различни възможности за прогнозиране и планиране на застрахователната дейност
Проф. д-р Росен Тодоров 310

Възможности за определяне на ликвидационната стойност
Доц. д-р Светослав Илийчовски 319

Въздействие на преките чуждестранни инвестиции върху вземанията по лизингови договори – нов бизнес в търговията
Доц. д-р Венцислав Перков 327

Преките чуждестранни инвестиции в икономическите сектори на страната
Доц. д-р Добрин Ганчев 335
Доц. дмн Милена Рачева

Организиране на мърчандайзинговите стокови запаси посредством Economic Order Quantity Model – EOQ
Хон. ас. д-р Светла Атанасова 342

A Model for Internet Payment Systems: Qualitative Risk Assessment
PhD Student Valeriu Cernei 351

Производство и търговия с етерични масла – традиция, бъдеще и здраве
Мая Алексиева 358

Тематично направление: Пазарни проучвания и конкурентоспособност в търговията

Increasing the Competitiveness of Ukrainian and Bulgarian Food Industry Enterprises
Doctor of Economic Sciences, Professor, Maryna Baldzhy 367
Graduate student, Aleksandra Nosachenko

The Trade Sector's Response to the Crisis Caused by the Covid 19 Pandemic
Professor Sreten Ćuzović, PhD 375
Associate Professor Svetlana Sokolov Mladenović, PhD
Đorđe Ćuzović, PhD

Конвергенция между омниканалния ритейлинг, маркетинг и логистика
Доц. д-р Виолета Димитрова 385

Състояние и тенденции на пазара на месо в България
Доц. д-р Петранка Мидова 393

Тенденции в заявителската активност и регистрирането на марки със закрила в България за периода от март 2019 г. до март 2021 г.
Гл. ас. д-р Мариела Димитрова 400

Фрагменти от търговията с хранителни добавки и Covid-19
Гл. ас. д-р Борислав Атанасов 407

Приложение на комуникационни инструменти в хипермаркети „Зора“
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева 413

Регионални аспекти и проблеми на търговията със селскостопанска продукция
д-р Валери Велковски 422

Инвестиционна активност и търговски възможности пред общините от поречието на река Дунав
Гл. ас. д-р Милен Динков 432

Анализ на улова на калкан (Psetta Maxima) в Черно море
Гл. ас. д-р Георги Русенов 439
Доц. д-р Ангелина Иванова
Гл. ас. д-р Мария Янкова
Ас. д-р Василка Кръстева

Здравният туризъм – елемент на продуктовия портфейл на дестинация България
Д-р Кристина Георгиева 443

Проблеми и възможности пред развитието на интермодалния транспорт в България
Докторант Елена Вълчева..... 451

Ценообразуването като конкурентно предимство
Докторант Илияна Дикова..... 459

Дали бъдещето е тук с иновативните 5G технологии в търговията с услуги?
Милан Чернев 466

Футуристичните доставки като конкурентно предимство на WALMART
Милчо Милчев..... 474

Социално-икономическото присъствие на „Загорка“ ад на пазара
Деница Стоянова 480

Тематично направление: Ефективност и социална отговорност в търговията

Съвременни тенденции и предизвикателства в развитието на кооперативната търговия в България
Доц. д-р Бисер Петков..... 489

Кратки бележки по историята за началото на застраховането в България
Проф. д-р Росен Тодоров..... 496

Sustainability Logistics Infrastructure: Conceptual Considerations and Possible Application
Docent, Candidate of Economic Sciences, Alexander Tanichev..... 501

Съвременни аспекти на търговията с пощенски услуги в България
Доц. д-р Теодора Филипова 512

Съвременните потребители, потребителският активизъм и гражданското общество
Гл. ас. д-р Виолета Петева 520

Сдруженията за защита на потребителите – взаимодействия и ползи
Гл. ас. д-р Миглена Душкова 528

Оценка на рентабилността в търговията
Гл. ас. д-р Николинка Игнатова 536

Организационно развитие чрез социално-отговорно поведение
Гл. ас. д-р Десислава Алексиева 544

Липсата на контрол – предпоставка за фалит на търговска верига (по примера на „Пикадили“ ЕАД)
Д-р Цветан Димов 549

Възможности за оценяване ефективността на дистрибуционните канали
Докторант Велизар Йорданов 557

Тематично направление: Стопанска отчетност и финансиране в търговията

Направления формирования учетного обеспечения системы управления земельными ресурсами
Проф. Татьяна Остапчук, д.э.н. 565

Проблеми при счетоводното отчитане на ДДС при продажбата на стоки в условията на Covid 19
Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова 570

Изследване влиянието от прилагането на МСФО 15 приходи от договори с клиенти върху дейността на търговските предприятия
Доц. д-р Иван Андреев 576

Структура на продажбите на дребно – състояние и тенденции
Доц. д-р Красимира Славева 582

Изисквания към документирането на търговските сделки
Доц. д-р Славена Стоянова 589

Приложни аспекти на финансовия контрол при стопанската отчетност
Гл. ас. д-р Надежда Цветкова 597

ФОРМИ НА ПРОЯВЛЕНИЕ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКАТА – ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ

Доц. д-р Цветелина Ганкова - Иванова
ТУ – Габрово

Резюме: *Дигитализацията на енергетиката размива съществуващите граници между отделните етапи на стойностнообразуващите процеси, създава нови бизнес модели и поставя клиентите и техните индивидуални желания във фокуса на пазарните процеси. Целта на настоящото изследване е да покаже някои основни форми на проявление на дигитализацията на електроенергетиката и да осветли техните икономически аспекти.*

Ключови думи: *дигитализация, дигитализация на енергетиката*
JEL: *O13, P28, Q43*

FORMS OF MANIFESTATION OF THE ELECTROENERGETICSDIGITALIZATION – SOME ECONOMIC ASPECTS

Prof. Zwetelina Gankova - Ivanova, PHD
Technical University of Gabrovo

Abstract: *The digitalization of the electroenergetics creates new business models and puts customers and their individual desires in the focus of market processes. The purpose of this study is to show some basic forms of manifestation of the digitalization of electroenergetics and to illuminate their economic aspects.*

Key words: *digitalization, digitalization of the electroenergetics*
JEL: *O13, P28, Q43*

Въведение

Либерализацията на електроенергийния пазар и децентрализацията на производството на електроенергия изисква реорганизиране на разпределението и контрола в сектора. В това отношение дигитализацията играе водеща роля. Трансформацията на електроенергетиката е най-голямото IT-предизвикателство за всички времена: дигиталната трансформация на енергийната индустрия е сърцевината на този процес. Все повече доставчици на електроенергия се възползват от тази тенденция и обединяват идеите си в стратегиите за дигитализация. Възниква въпросът, кой, как и с какви бизнес модели ще се утвърди на енергийния пазар в обозримо бъдеще.

Днес енергийният сектор работи много интензивно върху това, как могат да се управляват големи потоци от данни от захранването, от

интелигентните измервателни уреди (Smart Metering) или от експлоатацията на мрежата. Целта е осъществяването на ефективни, бързи и автоматизирани процеси. Енергийните компании трябва да станат специалисти по реални данни. Това е единственият начин да се научи повече за нуждите на клиентите и да се предлагат подходящи продукти и услуги.

Дигитализацията е една от основните промени в днешното време и трайно променя обществото и икономиката. Българската енергийна промишленост също е в обсега на това развитие. Изискванията за сигурна и достъпна система за доставка на енергия, базирана на възобновяеми енергийни източници, добиват допълнителен импулс във връзка с дигитализацията и се очаква да генерира нови решения, предизвикателства и възможности.

1. Същност на дигитализацията на енергийния сектор

Енергийният сектор е на прага на една от най-значимите технологични трансформации от 1880 г. насам. Тогава компанията Edison Electric Light открива тайната на производството на практична и достъпна електрическа крушка - с нажежаема нишка от овъглени стружки от японски бамбук. Впоследствие само в рамките на няколко години газовите лампи за осветление се превърнаха в остарели технологии.

Очаква се бизнес моделите да бъдат изградени около иновативни технологии, включително децентрализирани технологии за производство на енергия, като например виртуални електроцентрали и акумулатори на енергия. В скоро време следва да се смекчи секторното регулиране по отношение на новите технологии - субсидиране на електроенергията от възобновяеми източници, изискванията за интелигентни измервателни системи (смарт електромери).

Обширната автоматизация и усъвършенстваните анализи следва да станат основата на управлението на стойностнообразуващите процеси. В автоматизираните производствени мощности ще бъдат инсталирани множество сензори - от интелигентните разпределителни (дистрибуторски) мрежи до устройствата и услугите за крайни потребители. Лидерите в сектора ще започнат да събират аналитични данни – от системата като цяло до конкретния потребител – и ще бъдат по-скоро „доверени консултанти“ в областта на енергетиката, а не само мениджъри на активи или външни доставчици. Всички това ще позволи да се осигурява постигането на целевите показатели на надзорните органи и да се предоставят качествени услуги.

Основните кръгове от проблеми, които възникват във връзка с дигитализацията на енергетика се свеждат до следното:

1. Нарастване на пазарната динамика – как ще се изменят цените на електроенергията и каква волатилност се очаква; каква стратегия е подходяща за отчитане на променящите се очаквания на потребителите и новата демографска структура; кои елементи от бъдещата последователност в

създаването на стойност в сектора ще бъдат от най-голяма полза за акционерите?

2. Внедряване на нови технологии - какъв ще бъде преходът от централизирана към децентрализирана структура на енергийния сектор; какви организационни и културни промени ще гарантират максимален ефект от въздействието на новите технологии; каква стратегия за използване на новите технологии ще позволи придобиване на предимства пред конкурентите (например да се съсредоточат върху възобновяемите енергийни източници или електрическия транспорт)?

3. Държавно регулиране на сектора - какви стратегии ще позволят в необходимата степен да се вземе предвид, доколкото е необходимо, построг контрол върху качеството на активите и надеждността на електропреносните мрежи; какво е необходимо да се направи, за да се подобри ефективността на работа при снижение на тарифите (цена на достъп, цена на пренос); какви са разликите в подходите към бизнес управлението с регулирани и нерегулирани тарифи (цени)?

2. Приоритети на дигиталната трансформация в енергийния сектор

Поради сложността и фрагментарността на системите, които трябва да бъдат изградени като част от дигиталната трансформация, най-напредналите компании се фокусират върху реализирането на „бързи печалби“ – постигайки осезаеми резултати в краткосрочен план. В резултат на това, мобилизацията на цялата компания дава необходимия тласък за стартирането на по-дългосрочни инициативи.

При осъществяването на дигитална трансформация в енергийния сектор работата следва да се извършва в **три направления:**

1. Дигитализация на текущия оперативен модел

В тази връзка се препоръчва фокусиране върху „бързи печалби“, като например определяне на процеси, при които има най-голям потенциал за намаляване на разходите и подобряване на потребителския опит. Приоритетните области могат да включват следните решения: роботизирана автоматизация на процесите, дигитализация на вътрешни интерфейси („фуги“) и взаимодействие с потребителя, увеличаване на достъпността на данни и тяхното използване при вземане на решения, дигитализация на инструментите за управление на персонала, актуализиране на IT- инфраструктурата.

В допълнение към автоматизирането на текущите процеси или изграждането на многоканални комуникационни системи с потребителя, дигитализацията включва дълбоко преструктуриране на системата на вътрешни процеси на организацията - от намаляване на броя на стъпките и страниците на документацията до автоматизирането на процеса на вземане на решения. В разпределението на електроенергията първи кандидати за

дигитална трансформация са онези процеси, които включват голям брой повтарящи се действия: свързване на нови потребители, обслужване и поддържане на мрежата, управление на инвестиции, данни за оборудването, загуби.

2. Използване на усъвършенствани анализи

Компаниите в електроенергийния сектор трябва да имат план за „почистване“ и стандартизиране на данните, събрани от различни източници. Източниците и моделите за данни трябва да бъдат свързани помежду си, а отговорността за поддържане на системите за събиране и съхранение трябва да бъде възложена в рамките на организацията - с присъствието на главен директор на CDO (Chief Data Officer) и отговорни служители в отделите. Освен това е необходимо да се повиши компетентността на служителите при използването на усъвършенствани анализи, тъй като въвеждането на технологии, например, „интелигентни“ измервателни уреди, значително увеличава количеството данни в сравнение с ръчното събиране, а задълбочен анализ на тези данни не може да се извърши с помощта на стандартни инструменти (например таблици на Excel).

3. Усвояване на нови технологии

Очаква се във връзка с дигитализацията на енергетиката управляване на богат портфейл от проекти, а така също стартиране на пилотни проекти и проследяване на развитието на технологиите, анализирайки разходите и ползите, оценка на готовността на технологичните решения и тяхното въвеждане в промишлена експлоатация. Енергийните компании следва също така да си партнират със стопански субекти вън финансовия сектор, електронната търговия и телекомуникациите, за да разширят собственото си портфолио от продукти и източници на доходи. Разпространението и развитието на технологиите зависи от конкретния регион, от наличието на подкрепа от страна на държавата и от желанието на компанията да инвестира. В краткосрочен план внедряваните технологии се насочват към повишаване на ефективността, а в средносрочен и дългосрочен план - към повишаване удовлетвореността на клиентите и към предлагане на нови услуги.

Краткосрочните приоритети във връзка с дигиталната трансформация на енергетиката могат да се сведат до следното**:** поддържане на съществуващата система и добавяне на генериращи мощности на електроенергия; продължаване на стратегията по управление на активите за сметка на големи бази данни и централизиране на дистанционното техническо обслужване; обезпечаване стабилността на системата в режим на реално време; автоматизиране и дигитализиране на процеси; внедряване на платформи за взаимодействие с потребителя и използване на прогнозни анализи на поведението на потребителите; предлагане на продукти за „интелигентни“ домове и услуги на енергийния мениджмънт.

Дългосрочните приоритети, които следва да се изведат, са следните**:** обезпечаване на оптимално разпределение на електроенергията в мрежата при отчитане изменението в търсенето; използване на големи бази данни и аналитичните възможности на суперкомпютри при вземането на решения; внедряване на интелектуални енергосистеми и обезпечаване на възможност за обратна връзка с потребителите; предлагане на персонализирано обслужване на потребителите, както и надеждно консултиране в областта на енергетиката; предлагане на широк асортимент продукти за „интелигентните“ домове и услуги за различни групи потребители, създаване на дългосрочни отношения с потребителите.

Ключов фактор за успеха при трансформирането на енергийната индустрия е готовността на организациите и техните служители да овладеят инструментите за дигитализация и да се възползват от ползите на дигитализацията, ползите, които новите технологии предлагат.

3. Области на действие (форми на проявление) на дигитализацията на енергетиката

Енергетиката в момента претърпява двойна трансформация: В допълнение към енергийния преход, дигитализацията променя основите на съществуващите стойностнообразуващи процеси. И двете развития са пряко взаимосвързани – енергийният преход е най-големият IT-проект в глобален мащаб за всички времена. Интеграцията на около 1,5 милиона електроцентрали днес – предимно децентрализирани и регенеративни – води до една комплексност, която може да бъде реализирана само с помощта на дигитални системи и свръхмодерна съвременна инфраструктура. Разширяването на възобновяемите енергийни източници и степента на сложност ще продължат да се увеличават в бъдеще. В никой друг индустриален сектор няма да бъдат генерирани повече бази данни в бъдеще, чиято оценка да осигурява безопасно и по-ефективно снабдяване на нашите клиенти. В същото време се отварят врати за нови бизнес зони и международна конкуренция. Освен модернизирането на хардуера, е необходимо актуализация на законодателния софтуер – както на национално, така и на европейско равнище. Необходими са правна сигурност и правила за боравене с базите данни. За тази цел са необходими благоприятни за иновациите рамкови условия, които насърчават нови бизнес модели и осигуряват необходимите възможности за квалификация за днешната и утрешната работна ръка. Като цяло това води до търсене на техническа, политическа и предприемаческа операционна система за икономиката като цяло и за енергетиката. Целта на тази програма за цифровата енергетика е да назова препоръки за действия и конкретни подходи за компаниите и политиката за справяне с описаните предизвикателства и потенциали.

3.1. Промяна в процеса на създаването на стойност

Дигитализацията не се свежда само до „класическите“ етапи и граници в процеса на създаване на стойност. Въпреки че в различни форми тя засяга всички етапи на веригата за създаване на стойност, още повече: засилва се разрушаването на веднъж фиксираните граници на системата и на технологичните ограничения на етапите на създаване на стойност и насърчава развитието на динамични мрежи за създаване на стойност с нови продукти и бизнес модели, но също така и на нови конкуренти и партньори извън техния собствен бранш.

3.2. Дигитално предприятие

Не само енергийният сектор като цяло се променя, но и всяка една компания в трябва да постави на изпитание своята приспособимост към новите предизвикателства. Успешната дигитализация в компанията не трябва да се фокусира само върху една единствена област на фирмата, а следва да се пренесе последователно в цялата фирма. За тази цел се изискват промени в корпоративната култура, лидерство, организация, (цифрови) умения и способност за иновации. Това изисква, наред с другото, последователно управление на промените.

3.3. Ориентация към клиентите

Ролята както на битовите, така и на промишлените клиенти в енергийния сектор, се променя от чист потребител към активен участник на пазара в енергийната система. В една нова пазарна среда, която се характеризира с технически и дигитални иновации, както и с фундаменталните промени, предизвикани от енергийната трансформация, е важно да се дешифрират новите нужди на клиентите и да се създадат продукти, услуги и бизнес модели с постоянна ориентация на компанията към клиентите. Опитът на клиентите от други сектори (всичко, мигновено, навсякъде и евтино) също се прехвърля върху очакванията и на клиентите в енергийния сектор.

Изводи и заключение

Дигитализацията в електроенергетиката „разтваря“ съществуващите граници между отделните етапи на стойностнообразуващите процеси, създава нови конкуренти и бизнес модели и дава възможност клиентите и техните индивидуални желания да станат обект на пазарно внимание. Двигателите на това развитие са: **Технологиите:** С новите интернет приложения, като анализ на големи бази данни или облачни и мобилни приложения, енергийните компании могат да отговорят на специфичните изисквания за дигитализация в енергийната индустрия. Например, нарастващият брой децентрализирани генерационни съоръжения могат да бъдат по-добре контролирани и координирани. **Движещите сили на енергийната индустрия:** Енергийна промишленост е обект на регулаторна рамка. В допълнение към трансформацията на енергетиката и произтичащата от

това нужда от по-голяма гъвкавост, възниква необходимост от по-нови законови регламентации, които засягат сигурността на информационните технологии и дигитализацията на трансформацията на енергетиката и играят решаваща роля и имат траен ефект върху дигитализацията в енергийния бранш. **Нови бизнес процеси и модели:** Все по-нови и понякога нетипични индустриални компании постоянно се сблъскват с германските пазари на електроенергия, газ и отопление. Много от тях са базирани на платформа и се установяват между крайните клиенти и доставчиците на енергия. Това означава значителна промяна в установения бизнес модел на доставчици на енергия. Те трябва да разработват, тестват и установяват нови продукти и оферти. **Потребление на клиентите и натиск от страна на доставчиците:** Дигиталният клиент в енергетиката очаква различен подход и има различни изисквания към компаниите. Компаниите трябва да реагират на това и стриктно да приведат продуктите и офертите в съответствие с изискванията на дигиталния клиент.

Дигитализацията на енергетиката води компаниите до оптимизиране на вътрешните си процеси, например чрез така нареченото извличане на процеси (Process Mining). Оптимизираните вътрешни процеси също са необходими, за да се отговори на променящите се нужди на клиентите. Продуктът електрически ток е същият и в дигитализирания свят. Това, което се променя, например, са каналите за разпространение, които пускат на пазара този продукт и изискванията на клиентите, които той трябва да бъде доставен. Те стават все по-активни пазарни участници в енергийната система от чисти потребители. Дигиталният клиент иска удобни, персонализирани и непосредствено достъпни продукти. От страната на продажбите, например, това има ефекта на разширяване на цифровите многоканални платформи. По този начин фирмите искат да обвържат взаимодействието си с клиента: онлайн, мобилно, в кол центъра и в продажбите на място. В същото време това позволява анализ на поведението на клиентите във всички точки за контакт.

Дигиталната трансформация също така ерозира границите на добавената стойност; най-малко когато това е възможно в енергийния сектор. Данните не познават граници и могат да бъдат събирани, обработвани и анализирани във всички редове, за да генерират продукти и услуги от тях. Но не само границите на стойностнообразуващите процеси се размиват в хода на дигитализацията, но и браншовите граници на индустрията ерозират и сътрудничеството с нови участници придобива все по-голямо значение.

Освен това дигитализацията изисква нова култура в електроразпределителните дружества. Новите методи за сътрудничество или дигиталните комуникационни технологии играят централна роля в това отношение. По принцип това засяга квалификацията на служителите и условията за тяхното назначаване.

Въпросът за това, как ще се развива вече „неуловимият“ субект „дигитализация“, ще бъде решен от енергийния свят през следващите години. Водещи специалисти от областта на електроенергетиката твърдят, че трансформацията на електроенергетиката ще доведе до нова динамика чрез дигитализацията.

Литература:

1. Albersmann, Joachim, Günter Dütsch, Martin, Jule, Theile, Hannes, Erken, Emre und Kern Dominik, Die digitalisierte dezentrale Energieversorgung von morgen gestalten, Herausgegeben von der Pricewaterhouse Coopers GmbH Wirtschaftsprüfungsgesellschaft, 2017

2. Die Digitale Energiewirtschaft. Agenda für Unternehmen und Politik, Hrsg. BDEW Bundesverband bei Energie- und Wasserwirtschaft e.V., Berlin, 2016

3. Digitale Energieunternehmen. Energiewirtschaft 2020. White Paper zur Zukunft der Energiebranche, *www.managementcircle.de*

4. Digitalization Survey Bulgaria, AHK, Deutsch Bulgarische Industrie- und Handelskammer, Sofia, 2018

5. Dobes, G.M., Mezerhoff, J., Liebe, U., Erneuerbare Energien und Landschaftswandel. Einstellungen und Präferenzen zum Ausbau erneuerbarer Energien in Ökologisches Wirtschaften, 1.2015.

6. Energiewirtschaft 20202. White Paper zur Zukunft der Energiebranche, Management Circle AG, 2020

7. Künstliche Intelligenz für die Energiewirtschaft, Hrsg. BDEW Bundesverband bei Energie- und Wasserwirtschaft e.V., Berlin, 2020

8. Roth, Ines, Digitalisierung in der Energiewirtschaft. Technologische Trends und ihre Auswirkungen auf Arbeit und Qualifizierung, Working Paper Forschungsförderung, Nummer 073, Mai 2028, Hans Böckler Stiftung